

Les Coves en el temps de la Germania (1519 -1522): Les mentalitats (II)

Josep-Antoni Domingo i Borràs

Per tal de cloure ja la sèrie d'articles dedicats al temps de la Germania us presentem ara un altre testament, aquest és el d'una dona, Úrsula Martí, casada, sense fills, membre d'una nissaga benestant que figurava també en el cens de 1510 com de llauradors i ramaders, mariadada amb un Avinent, família de semblant situació socioeconòmica. El document procedeix del protocol notarial de Joan Guimerà "lo vell", n° 2682, que es guarda a l'Arxiu del Reial Col·legi-Seminari del Corpus Christi de València. Com que es tracta del mateix notari redactor del testament ja publicat a l'article anterior ben prompte observareu que manté la mateixa estructura interna (invocació, capacitat, marmessoria, deixes, llegats, institució d'hereu, lloc, data i testimonis) diferenciant-se només amb l'absència de la clàusula d'obertura solemne del testament, motiu per a pensar que malgrat allò que la testadora declara no va estar el seu darrer testament, fent ús de la clàssica facultat de llibertat absoluta per a testar.

Resseguint el text del document, de 16 de febrer de 1522, ens aporta tot un seguici de notícies, com són: en referir-se a la vila empra l'expressió de "les Coves del Maestrat de Montesa" afegint-li així una nota historicista a la ubicació; o el costum entre els benestants de tenir sepultura familiar "en lo fossar de l'església"; així com sobre l'existència de benifets o altars a les capelles de l'església vella dedicats a la Verge Maria i als Benaventurats Metges, els sants Cosme i Damià.

Sobre el ritual que envoltava el traspàs remarca el costum del Pernoliar i abunda en major contingut de deixes per a bé d'ànima (misses de cos present, trentenaris, aniversari perpetu), sens oblidar "l'anyal", oferta a fer l'obligat de per vida portant pa i candela en memòria del difunt.

Respecte al destí dels béns, observeu com el testament pot emmarcar-se dins d'un tipus bastant viu encara entre nosaltres, eixe que vulgament anomenem "de l'un per a l'altre", doncs declara marmessor i hereu universal al marit, distribuint en forma de llegats certs béns concrets. Pareu cura sobre aquests llegats i voreu com són emprats com a mitjà de resolució i reparació compensatòria de les donacions entre vius, o també, i açò era bastant normal entre dones, les disposicions sobre l'aixovar personalíssim consistent en "totes mes robes de mon ús e vestir, axí de lana com de lli, e altres qualsevol robes serveixquen per a mon vestir e calçar.", deixant-les en usdefruit amb l'obligació de retornar-les a la branca familiar. Cosa que fins cert punt ens explicaria com han arri-

bat avui a les nostres mans alguns vestits de les nostres tietes rebesàvies.

Sense més, aquí teniu el text:

"Die XVI febrearii anno MDXXII.

En nom de la inmensa e indivídua Trinitat, Pare, Ffill, Sperit Sanct, tres Persones i un sols Déu totpoderós e de la gloriosíssima e humil Verge Maria Mare de Déu e de misericordia e advocada de la Crestiandat. Com no sia cosa més certa en aquest món miserable que haver de morir e la hora de aquella molt inserta, per la quall rahó de tota persona prudent e havent vis de rahó se pertanygua dispondre e ordenar dels béns temporals que nostre Senyor Déu li haurà acomanats en aquest món miserable per a que de aquells bon conte e rahó ne puixa donar en l'altre quant per nostre Senyor Déu li serà demanat, per tal e tals yo Úrsola Martí, muller del honorable en Anthoni Avinent, laurador, vehí e habitador de la present villa de les Coves del Maestrat de Muntesa, stant malalta de greu malaltia de la quall tem morir, stant enperò en mon bon seny, memòria e loquel.la íntegres, cassant, revocant e annullant tots e qualsevol testament, testaments, codicills e altres qualsevol últimes e darreres voluntats mies que yo haia fets e ffeta fins en la present jornada, ara de nou ffas e orden lo present meu últim e darrer testament, última e darrera voluntat mia, en e per la forma e manera "iuxta et immediate" següent:

Primerament, fas, constituheix e elegeisch marmessor meu e del present meu últim e darrer testament e procurador lo dit en Anthoni Avinent, carríssim marit meu, al quall do plen poder e ffacultat que a bé de consell del honorable Avinent, pare de aquell "e non aliter nec alteri", tants de mos béns puixa pendre e ocupar, e aquells vendre e alienar sens auctoritat de jutge, axí echlesiàstic com secular, ffins que basten a ffer e complir les coses en lo present meu testament contengudes e ordenades.

Item, vull e man que apropinant-se la hora de la mia mort me sia liurat lo sant sagrament d'Estremaunció, vulgament dit de Pernoliar, acompanyat ab los preveres de la dita villa e sglésia de aquella, als qualls vull e man sia pagada la caritat acostumada.

Item, vull e man que après que la mia ànima serà separada del meu coss, aquell dit coss, acompanyat ab los preveres de la dita villa, església dessus dita, sia portat a la església de la dita villa, e si serà hora de misses li sien dites, cantades e celebrades per ànima mia e en remissió de mos peccats huna missa cantada e dos baixes, per les quals sia paga-

